

**ABONNEMENTI ÁRAK:**  
 a) Magyarországon átvéve:  
 Egy évre ..... 18 kor.  
 Három évre ..... 50 kor.  
 Két évre ..... 20 kor.  
 b) Külföldre küldve:  
 Egy évre ..... 24 kor.  
 Három évre ..... 60 kor.

# TISZÁNTÚL

**POLITIKAI NAPILAP**

Megjelenik minden nap a hétévi év-  
 ünnepek és a királyi kiváltságok

Szerkesztőség és kiadóhivatal:  
 Nagyvárad, Apáczai-utca 2.

A szerkesztőség kérésre visszaküldi  
 vagy megőrzi nem vállalja.

Előfizetések és hirdetések a  
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Árnyékban van a lap.

NAGYVÁRAD, márczius 19.

## Istenítélet.

A magyar nemzet legjelentősebb államférfia, Deák Ferencz eszméinek letéteményese és gondozója, a dinasztia iránti hűség megtestesülése, Széll Kálmán megnyilatkozott.

Nyilatkozata tiszta, nemes, igazságos. Alapeszméje még mindig a dualizmus, a 67-es alap, amelyen fel akarja építeni a magyar nemzet alkotmányát, alkotmányos életét, és a melynek alapjául ő is ma a nemzeti ellenállás megnyilatkozását, a türes nagy tudományát és a méltóságos nyugalmat hatalmát fekteti le.

A Tiszák mindig kancsal szemmel tekintettek erre az államférfira, kinek irányító eszméjét, a kuriai bíraskodás megteremtésével, sem nem értették, sem érteni nem akarták.

Széll Kálmán ellen a legnagyobb sértést, ami egy államférfit érhet, gróf Tisza István követte el akkor, amikor az akkori miniszterelnök háta mögött saját részére kioszkosította Bécsben a kabinetalakításra való megbízatást, hanem akkor a szabadelvűpártban annyira élt még a politikai tisztesség, hogy nem kapott tagokat a kabinetalakításra s így e kísérlete meghiúsult.

Tisza gróf azonban ismerte pártját és már 1904. november 18-án épen a

szabadelvűpárti életi intézkedését a magyar alkotmány ellen.

Széll Kálmán erre mutat rá beszédében, mint olyan alkotmányselelemre, mely után az 1905 évi január 26-án megnyilatkozott istenítélet következett.

Az uralkodónak a parlamentet feloszlató rendelkezésével a kifejezés foglaltatott: itéljen a nemzet!

Széll Kálmán ezt a megnyilatkozott itélet-t nevezi Isten itéletének!

Amelyet nem lehet egyszerűen nagyhangú szólamnak mondani, mert közvetlen utána a mindent elsöprő áradat következett.

Ezt az itéletet Széll Kálmán fölibe helyezi Tiszák azon kijelentésének, hogy a 67-es alapon levők többségben vannak és amelyre annyira szeretnénk új alkotmányos fogalmakat felállítani, mintha Lányi Bertalan miniszter hasonló jogi fogalmának örökösei kívánnának lenni.

Széll Kálmán a magyar nemzet alkotmányának történetében ismeretlen felségjogra kijelenti, hogy az a nemzet alkotmányos jogait magába soha fel nem szívtá.

A magyar nemzetnek koronázott királyával kétoldalú szerződése van, mely a hűvelében törvénynyé alakul s a koronázás tényével megerősítést, szentesítést nyer.

A felségjogot abban a fogalomban, a melyben Fejérváry és társai értelmezik, a magyar alkotmány sem nem ismerte,

sem nem ismeri és nem is fogja ismerni — soha.

A hadsereg magyar nyelvét a haladó miniszterek által értelmezett felségjog el nem kobozhatja, el nem konfiskálhatja, a király által megerősített törvényekben van az örökösökre megalapítva és ezt a törvényt egy ezredév óta fenntartja, megerősíti a magyar nemzet az ő elkonfiskálhatlan alkotmányában.

Nemcsak a magyar hadsereg vezérleti és vezényleti nyelvére, de magukra a közös ügyeknek nevezett s törvénybe iktatott közös ehatározással intézendő ügyekre már maga Deák Ferencz kimondotta, hogy azok megalapítását az oppor-tunizmus, tehát az alkalmiság politikája követeli, követelve főleg akkor, amikor a monarchia nagyhatalmi állása a sadowai csatavesztés által megrendült; de ugyan-csak Deák Ferencz kijelentette azt, hogy a közösügyi törvények nem állanak ut-jába a magyar nemzet alkotmányos jo-gai fejlődésének.

A magyar nemzet megkoronázott királyára bizta a hadsereg vezérleti s ve-zényleti intézkedési jogát, de nem úgy, hogy lemondott volna arról, hogy az más legyen, mint magyar, mert magyar az állam, magyar az alkotmány, magyar a király, magyar a trón és korona, ebbe beilleszteni a magyar államon, alkotmá-nyon és koronán kívül álló idegen nyel-vet jogosan nem lehet, nem szabad.

A felségjogot — mely ilyen alakban

## „TISZÁNTÚL” TÁROZÁJA.

### A MAGYAR SZINIRODALOM.

— Irodalom történeti tanulmány. —

A Szigligeti Társaság 1906. év márczius 18-án tartott ünnepélyes felolvasó ülésén felolvasta:

**KOVÁCS JÓZSEF**

honvéd-főhadnagy, hadapród iskolai tanár.

(A felolvasás kivonata)

A költészet valamennyi ága között kétség-telenül legszebb, legnemesebb a dráma és taja.

S mintha csak a költészet muzsájának har-gaja szállott volna reánk, e nemből a magyar genius eddig legkevésbé tudott érvényesülni.

A költészet minden más ága diadalra ju-tott zengzengés nyelünkön! Petőfi lyrája bejárta a világot, s dalait minden nyelven éneklék. Aranyt legnagyobb epikusunknak tiszteljük. — Jókai elvitte a magyar elbeszélő-művészet dicsőségét az egész világra, egyedül csak dráma költészetünk, szinirodalmunk akad meg szük körben.

Pedig a magyar nemzet egész lényegében

dramatikuss! Alig van nemzet, melynél dráma költészetre több s alkalmasabb cselekményt találhatnánk mint nemzetünk történetében!

A magyar szinpadai költészetet tulajdonké-pen csak a múlt század huszas éveitől, Kisfaludy Károly felléptétől számíthatjuk.

Kisfaludy Károly volt szinirodalmunk tulaj-donképeni megalapítója. S hogy Kisfaludy erre született eredeti tehetség volt, azt legjobban bizonyítják, eredeti magyar alakjai és forma érzéke, melylyel kerék egészet tudott alkotni. Ha drámáiban és komoly szinműveiben mese-szövege és jelenetezése néhol laza is; vigjáté-kaiban nem csak eredeti, de valódi művész volt.

Utána következő időszak szinműirői is min-nyáján inkább a vigjátékban értek el sikereket. Komoly műfajban tulajdonképpen egyetlen egy e körbeli trónoknak sem volt sikere. Még az annyira kiváló Vörösmartyák is szinpadai siker nélkül írta drámáit, tulságos nagy elbeszélő kvalitásai lerontván azok hatását.

A vigjátékírók közül Csató Pál, Fáy And-rás és Gaál József tűnnek ki, mint a harminczas és negyvenes évek szinműirői.

Bőrvásznak, Trieszti linoleum, (parketta vászon) Butorszövetek, Rolette és derékalj csinvatok,

Házilag készített paplanok

Torontáli terítők, pamlag átterítők, függönyök és szőnyegek.

Kisfaludy nyomdokaiba azonban, csak vá-rósnak nagy bevü szülötte, mai emlékezésünk ünnepejtje »Szigligeti Ede» tudott lépni.

Ez a bihari nemes fiu, ki mint társainak legnagyobb része, hazafias lelkesedésből lett deákból színészé, színészből szinműiróvá, a legnagyobb befolyással volt szinművészetünk fejlődésére, s bámulatos termékenységé szin-padaink műsorán körülbelül negyven évig ural-kodott. A magyar játék rendet majd nem fél századon át, ő látta el eredeti szinművekkel. A nemzeti szinbáz műsorán 30 év alatt 87 darab-jával 942-szer szerepelt neve, mint szerzőé. Neve annyit jelentett, mint a magyar dráma története.

Atveszi Kisfaludy Károly örökét s ez a nagy nemzeti törzsvagyón soha sem kerülbe-tett volna becsületesebb kezekbe mint az övébe. Nem pazarolt el belőle semmit, hanem az er-köcsi tőkének hatalmas garmadájával szaporította.

Főczélul, mindig az lebegett előtte, a ma-gyar szindarab a magyar élet valódi tükré legyen!

Szinpadai alakjainak világa ugyanaz, mint

## CZILLÉR IMRE

Nagyáruháza, Olaszi Fő-utca.

Telefon 223

Menyasszonyi kelengyék, vásznak és asztalneműk.

Szönyeg áruházamban

nagy előnyös vétel folytán,

utólérhetetlen olcsó árak

új, ebéd- és szalonszönyegek, valamint kézzel esomó-zott smyrnaszönyegek, függönyök, asztal- és ágyterítők, fanel és utazótakarók, lóporócok.

nem létezik — a népjoggal, az állammal, az alkotmánnyal, a koronával szembe állítani nem lehet — bűnhődés nélkül.

A magyar állam ezredéves alkotmánya a magyar királyt nem helyezte az alkotmányon kívül soha, a magyar alkotmány, a koronával, trónnal együtt él, egy test és egy lélek vele; a magyar királynak esküje arra szolgál, hogy fentartja a magyar államot, a magyar alkotmányt és ezért a magyar nemzet biztosítja királyát, hogy életével és vérével megvédelmezi koronáját és trónját.

Az 1905. évi január 26-án megnyilatkozott istenitélet a magyar nemzet őseréjét hívta ismét életre és megköveteli tőle, hogy szilárdan, rendületlenül álljon minden viharral szemben jogai mellett, amelyeket ősapái hagytak reá örökül.

Nem Kossuth Ferencz, nem Apponyi Albert gróf izgatása, felvilágosítása, bebeszédei állították a magyar nemzetet talpra, hanem az elnyomott, semmibe vett nemzet követelte jogait azoktól, kik oly könnyen tudnak vagy tudtak alkudni léte felett, míg a hatalom felső polczán voltak.

Azok a száználmas küldöttségek, a melyek innen-onnan előbujnak, hogy a hatalmon levő kormány támogatására jöjjenek, akikre olyan nagy garral hivatkozik a kormány, eltörpülnek az istenitélet előtt, a nemzet őseréjének megnyilatkozása előtt és sajnos, hogy ezeket a küldöttségeket állítják elő úgy, mint a népnek megnyilatkozását a hatalom érdekében.

A hatalom, nem öntudatosan, ugyan, azt a méltóságot kicsinyíti általa, ahol — tévesen ugyan — a magyar nemzet képviselője szerint igyekszik szerepelni.

Kisfaludy-é, csakhogy nála tágabb a kör, s tökéletesebb a művészi fokokat. Ő már a kövér megszokott falu i alakok helyett, új tért igyekezett meghódítani. Irodalmi s európai eszméktől indítva, a főváros társadalmát, s magasabb társadalmi osztályok, cosmopolitább világot is színpadra viszi.

Működését történeti drámáival s francia romantikusok mintájára készült tragédiákkal kezdte, mely téren erős drámatechnikusként bizonyult és sok nemes s hatásos művet adott irodalmunknak, mint a »Trónkereső«-t, »Rákóczy fogságát« stbi.

Legnagyobb hatását vigjátékaival, bohózataival s egy általa alkotott műfajjal a »népszínművel« érte el, a mely téren nyomába lépett Tóth Ede.

Tóth Ede fellépését a »Piros bugyellár« és »Sárga csikó« szerzőjének Csepregi Ferencznek sikerei követték nyomon. Az ő idejekre esik a magyar népszínmű színpadi virágzásának kora is Utánuk csak hanyatlásról szólhatunk.

A népszínművel később próbálkozó írók nagy része már teljesen elsekélyesítette e műfajt. Mert a kik nem tudtak sem drámát, sem vigjátékot írni, de írni mégis akartak; irtak népszínművet. Azt hitték minél konyhaiabb nyelven beszéltek személyeiket, annál jobb

Tehát mégis szükségük van a nemzetre, habár annak csak aprólékait mutogatják és mutogathatják be a világnak.  
*Sinopeus.*

### Biharmegye az alkotmány védelmében.

A biharmegyei függetlenségi párt törvényhatósági bizottsági tagjai vasárnap tartották a vármegye márczius 21-iki közgyűlését megelőző értekezletüket Nagyváradon. *Nadányi Károly* elnökölt. A párt tagjai behatóan foglalkoztak a vármegyei állandó választmánynak a közgyűlés elé terjesztendő tiltakozó javaslatával. Az elnök előterjesztésére a javaslatot a párt magáévá tette annál is inkább, mert a függetlenségi párt részéről is történt volna a közgyűlésen hasonló értelemben felszólalás. Hazafias örömmel üdvözlö az értekezlet a megyei szabadelvűpárt törekvését, hogy a nemzeti küzdelemben egyesítse az eltérő nézeteket.

Az értekezlet megbizta *Nadányi Károly* pártelnököt, hogy a közgyűlésen a javaslatot felszólalásával támogassa s elfogadásra ajánlja. A függetlenségi párt szónoka azonban beszédében hangsúlyozni fogja, hogy a mai kormány erőszakos cselekedeteivel szemben, melyek a sajtószabadság, a gyülekezési és szólás-jog megszorítására vonatkoznak, szintén állást kell a törvényhatóságnak foglalnia. Eziránt a függetlenségi párt elnöke kiegészítő indítványt fog benyújtani.

### A politikai válság.

#### A Sas-kör feloszlata.

*Kristóffy* belügyminiszter a Sas-kört feloszlatta. A feloszlató rendelet a következő: Hozám érkezett jelentések szerint, de a székesfővárosi napilapok közleményei alapján is köz-

tudomásu tény, hogy a budapesti Sas kör helyiségeit a közelmúltban pártpolitikai gyűlések és értekezletek megtartására engedte át és ezen pártpolitikai gyűlésekben tagjai tevékeny részt vettek, sőt a kör ez utóbbi időben maga is politikával foglalkozik. A kör ugyanis folyó évi január hó 8-án Pest-Pilis-Solt-Kiskunvármegye bizottsági tagjainak »megyei közgyűlés« cím alatt a körön kívül álló egyének részére politikai gyűlés megtartására helyiségeit átengedte, továbbá folyó évi február 24-én a kör elnökének ünneplése alkalmából a közvélemény igazgatására alkalmas politikai beszédek tartására nyújtott segédkezett: végül köztudomásu az a tény is, hogy a kör tagjai a körön kívül álló egyének bevonásával állandóan politikai értekezletek, megbeszélések színhelyévé tették annak helyiségeit. Mindeme magatartás és tevékenység világos jelét mutatja annak, hogy a kör az 1899. évi 91052. szám alatt kormányhatóságilag megerősített alapszabályaiban kitűzött társadalmi céloktól s e célok keretében megállapított hatáskörétől és eljárásától eltérő politikai célok szolgálatába szegődött. Miután ezen alapszabályellenes eljárás által a kör tulajdonképpen rendeltetése s így a tagok érdeke, de emellett az állami közrend is veszélynek van kitéve: a nevezett kör működését az 1875. évi 1508—ein. számú belügyminiszteri körrendelet mellékletének IX. pontja alapján ezennel felfüggesztem s ezzel egyidejűleg a kör vezetősége ellen a szabályszerű vizsgálatot elrendelem.

#### A gyermekek játéka.

A tavaszi napok beállta óta a budai Vértmezőn kora délutántól kezdve nagy sereg gyermekek játszott. Mivelhogy a gyermek is szeretik az új divatot, királyi biztost játszottak, ami — mondani sem kell — a kitüntettet ifju kemény elpáholásával szokott járni. A mulatság híre a térparancsnokság fülébe jutott, amely e hónap 15-től kezdve betiltotta a gyerekeknek a Vértmezőn a játékot, és addig nem is vonja vissza

lesz a népszínmű. És azt hitték ha egy csomó tarka-barka eseményt, sehogy vagy lazán összegaggnak, ez népszínmű!

De hogy a népszínműben tarulságos vagy mulattató tartalom, vezérelv, egységes közös cselekmény, s jellem is szükséges, — azt teljesen feleslegesnek tartották. Hisz a nézőnek már azon is jó kell mulatni, ha közmondásokban és parasztos módon hall beszélni.

Az ujjáébredt alkotmányos élet, színirodalmunkat is mintha kissé ujjáébredtetten volna.

Új élet, új tevékenység, új hivatalok keletkeztek. Új foglalkozások, társadalmi osztályok jöttek világra. Új surlódások, bonyadalmak és ellentétek támadtak, új nézetek fejlődtek s új jelszavak lettek divatozóvá; s mindezek mintha színirodalmunkat is új életre keltették volna.

Bercsini Árpád a »Fertály mágnás« »Az igmándi kispap« »A svihákok« »A veteránok« stb. darabjaival, ez új időket színpadképessé tette. Családi és társadalmi életünknek detál-festőjévé lett, s józan egészséges megfigyelése alapján azokat a furcsaságokat, botorságokat ábrázolja, melyeknek a szerelem, az udvariaság, a házasságkötés, a divat és az ujjabkori társadalmi érintkezési formák bővében vannak.

Színpadi hatás iránti érzék tekintetében ez

évtizednek egyik legnevezetesebb drámáirója »Rákosi Jenő« az éles elméjű kritikusunk és termékeny költőnk.

Bizonyos párhuzamosságban halad vele Bartók Lajos.

Az ujjáébredt magyar színirodalom tetőpontját azonban Csiky Gergely jelenti, ki az új magyar társadalomnak viszonyait s taláiban rajzolt típusait legnagyobb számmal, legzajosabb és méltóbb sikerrel vitte a színpadra, melyen egy évtizedig mint Kisfaludy és Szigligeti utóda uralkodott.

Korai elhunyt daczára is, beláthatatlan messzeségre fejlesztette a tiszta magyar színirodalmat, s azon ujonnan támadható tehetségeknek, kik a fejlődő magyar társadalomnak újabb oldalát akarják megvilágítani, s újabb alakokat teremteni, Csiky Gergely igen szép utat mutatott s elég nagy meghódítandó teret hagyott.

Jelenkori íróink közül báró Dóczy Lajos látszott átvenni és tovább fejleszteni Csiky örökét, ki leginkább arra termelt, hogy finom szellemével nemzeti és társadalmi életünk egyes alakjait élénk állítsa.

»A csók«, »Szécsy Mária« s még egy pár nagyszerű színdarabja után, azonban úgy látszik Dóczy elfordult a magyar színiroda-

## LEBOVITS és WEISZ angol divat férfiszabó cég

keztek, a mely raktár dús választékban a nagyérdemű közönség rendelkezésére áll. Előnyös ruhabérlet-táblázattal pedig a cég eddigi jó hírneve is kezeskedik. — A m. t. vevőink és a t. közönség további pártfogását tisztelettel kéri.

Lebovits és Weisz angol divat férfiszabó cég NAGYVÁRAD, Fő-utca, zárdá-épület. — Városi és vidéki telefon sz. 151.

a tilalmat, amíg lojálisabb játékre nem szánják el magukat. Ez is komoly politika...

### A pápai beavatkozás.

Még néhány szót az állítólagos pápai beavatkozásnak nagy port fölvert híreszteléséhez.

Talán kezdenénk azon, hogy *Zichy Nándor* gróf a Vatikánból szerzett információt a pápa állítólagos beavatkozása dolgában s ime a következőket teszi közé a lapok utján:

A Vatikánból nyert teljesen megbízható értesülésem alapján egész bizonyossággal állíthatom, hogy mindabból, ami a szentatyának a magyar ügyekbe bármely formában való hivatalos beavatkozásáról a lapokban iratott, egy szó sem igaz.

Budapest, 1906. márczius 18.

*Gróf Zichy Nándor.*

Ugyanerről a dolgról dr. *Breznan Béla* egyetemi tanár a *Religióban* a következőket írja:

A dolgot akár a szerződés-elmélet, akár a törvény elmélet alapján csakis az apostoli Szentszéket megkísértő bécsi politikai faiseurök rovasára lehet és kell elbírálni.

Tegyük föl, hogy a dolog, ez az apostoli Szentszékhez való szenzációs fordulás úgy történt, a hogy »Az Ország« mondta, t. i., hogy a diplomáciai apparatus mozgásba hozatalának teljes fényével és fájával kérték a pápa véleményét; avagy tegyük föl, hogy úgy történt, hogy a »B. H.« theologusa véli, t. i., hogy az apostoli Szentszékkel való ez az érintkezés tisztán lelkiismereti magánügy, egészen privát és a legszigorubb titoktartás terhe alatt folytatott tárgyalás« volt és marad mindvégig.

Akár így, akár úgy jártak el Bécsből a pápával szemben; eljárásuk, ha csak azt és csak úgy terjesztették a pápa elé, ahogy azt »Az Ország« adta elő, igen komoly kifogás alá esik. Ha véleményt, illetve tanügyi ítéletet kértek a pápától egy eskü kötelező erejének fönny vagy fönny nem állása tekintetében: akkor eljárásuk megtévesztés volt, miután saját fölfogásukat, nem a dolog állását terjesztették a pápa ítélete elé. Ha pedig in foro conscientiae igazán aggályoktól való men-

tesítést kerestek Rómában a király lelke számára: akkor ugyanazon oknál fogva, mert saját fölfogásukat, nem a dolog tárgyilagosságot állását terjesztették a Rómában élő, subreptiót és obreptiót, szóval szintén hamis eljárást követtek el, elhallgatva a való igazságot és olyat csempészve be igazság gyanánt körésükbe, ami sem Isten, sem emberek előtt nem állhat meg történeti igazság gyanánt. Kurz: die Hern haben Rom angelogen. Miután félrevezették a királyt, félrevezetni akarják a pápát is. A hazugon kicstalt, illetve becsempészett pápai vélemény önmagával hozta létre semmiségének erjesztő csirait.

És ez az ő hibájok, ez a vétkek — Magyarországának legnagyobb erőssége. Vagy hát talán azt kell bebizonyítani, hogy Magyarországon Goluchowski, az »érdekes idegen ur« fölfogása csakugyan nem lehet illetékes? Napnál világosabb, hogy nem lehet. Avagy kell megcáfolni talán azt, hogy az 1867-iki kiegyezés nagy magyar alkotói titokban hazáruulók voltak, az ország függetlenségét, minden abszolút hatalomtól való ősi mentességének jogát léhán eljátszották?

Fölszemes szószaporítás volna minden ilyen vállalkozás, mert az igazságot nyilvánvaló hazugságokkal jogaitól elutni nem lehet. *Hominum commenta delet dies, naturae autem iudicia confirmat.*

Akármi történt azonban Bécs részéről Rómában, sőt meg abban az esetben is, ha semmi sem történt volna: a pápát Magyarországból föl kell világosítani, hogy meg ne történessék az, a minek megtörténtét »Az Ország« hirdette, a »M. T. L.« tagadta. Irva van ugyan: »veritas vos liberabit«. Amde az éhletlenséget még az igazság sem mentheti meg! Király, pápa, eskü tiszteletére ki kell a lelkiismeret ügyeivel vakmerő játékot űző eszkamotöröket tanítani, hogy azokhoz nyulni ne merjenek!

### Ujabb részletek.

*Fejérváry* ma Bécsbe utazik. *Rudnay* kihallgatáson volt a királynál. Audienciája hír szerint összefügg a föloszlafott vezérbizottság ellen tervezett akcióval. — *Hegedüs* pénzügyminiszter Bécsben osztrák bankigazgatókkal

tanácskozott. A magyar kölcsön ügyében a tárgyalásokat Budapesten fogják folytatni.

Közigazgatási körökből kiszivárgott hírek szerint a kormány komolyan foglalkozik a vármegyék államosításával. Az államosítás a jövő évben lépne életbe s utána 1907 tavaszán rendeleti uton írják ki az új választásokat. A Nap híre szerint az új választásokat kiírják ugyan április 10-ére, de azon a czimen, hogy az előkészületek hosszabb időt igényelnek, elhalasztják a választást mindaddig, míg a megyéket egészen össze nem törték. Ekkor az általános választói jogot oktrojálni fogják s így indulnak neki az urnáknak.

A magyar válsággal két idegen lap is foglalkozik. A Nr. Fr. Pr. a királyi biztosok kinevezését itéli el. A Frankfurter Zeitung a vezérbizottság föloszlafásáért kárhoztatja a kormányt. — *Nagykárolyban Brebán* új szolgabíró kegyetlenül elverték. Ifju *Krilla* Adolf dijnokot, *Messes* János ügyvédet és *Simkó* Aladár láplecsapoló-társasági hivatalnokot tartóztatták s bevették őket a szatmári törvényszék fogházába. A nép tüntetést az elfogottak mellett. A nagykárolyi rendőrkapitány abczugolták.

A hangulat rendkívül izgatott. A temesmegye Csákván az általános választói jog s az abszolutizmus mellett akartak gyűlésezni a szociálisták. A függetlenségiak azonban lehetetlenné tették szereplésüket s hazafias beszédek intették a néphez.

*Károlyi* György gróf, mint a Nap írja, meglátva egy gyászlobogót, amely Kossuth-halála emlékére lengett *Reyay* Simon báró palotája ormán, kifakadt és szidalmazta *Kossuth* Lajost.

### A Szigligeti-Társaság felolvasó ülése.

Ritkaság olyan nagyszámu, előkelő közönséget látni a Szigligeti-Társaság felolvasó ülésein, mint a minő vasárnap a kir. kath. jogakadémia dísztermében egybegyült. Kétségtelen tanúsága annak, hogy a vonzó, érdekes műsor a közönségre is kellemesebb.

A felolvasó ülést *Rádl* Ödön elnök nyitotta meg magasan szárnyaló, magvas beszéddel, melyből a következőket közöljük:

A modern élet magasabb és esztétikai szempontból nem valami felemelő, vigasztaló jellemző vonása: a gyakorlatias szempont minden irányban; az intellektus föltétlen bálványozása minden fölött s az evvel járó kritizizmus, objektív, hűvös léghör; a kedélyi és érzelmi életnek a legszorosabb határok közé szorítása, a költői lelkesedés és hevületnek csak pillanatokra s a minimumra való redukálása, szóval amit mi teszünk a modern életben, az a rideg józanság politikája s az emberi életben a praktikus szempontok föltétlen uralomra jutása.

E mellett a berendezkedés mellett kap lábra a hasznossági elv, vagy az utilitárius irányzat a modern egyéni, társadalmi és állami életben egyaránt; ez teszi köznapivá és szürkév az életet: ez öli meg a költészetet a mai szépirodalomban s változtatja át műpari termékeké a képzőművészet alkotásait.

E mellett a berendezkedés mellett lehet hasznosan, becsületesen élni és érezni — de nem lehet szépen élni és szépen érezni; holott pedig a magasabb értelemben vett embernek és kulturájának alapföltétele épen az esztétikailag, tehát a költőileg szépnek az állandó kultusza gondolkodásban, cselekvésben és érzésben az élet minden, tehát még köznapni nyilvánulásaiban is.

A modern életben az egyén teljesen izoláltan áll: körülötte egyre folyik a hajsza az anyagi javak után, a túlekedés előre, ha mind-

lomtól s a szinpadon szerezhető babérok a jelenkori ifju irói nemzedéknek akarja átadni.

Ezek közül »Herczegh Ferencz« magaslik ki, mint jelenkori szinpadí iróink között a legkiválóbb.

A vidéki és fővárosi modern uri életnek és alakjainak ma ő a legváltozatosabb és leghatásosabb rajzolója. Általánosan ismert s nagy szeretettel fogadott szindarabjaiban szinpadunkat már is számos, életből vett igaz magyar alakka, mint katona-tisztek; — nyárs polgárok; léha verekedő dzsentrik, athleták, szerkesztők; hírlapírók stbivel gazdagította. Szinírodalmunk fellendítésének reménye is, legjobban az ő jövendő működéséhez fűződik.

Kivüle még volnának tehetséges, kiváló szellemű iróink mint: *Gárdonyi Géza*, *Géczy István*, *Fényes Samu*, *Prém József*, *Somló Sándor*, *Rózsa Miklós*, *Lovassy A.*, *Molnár Ferencz*, *Rákosi Viktor*, *Guthi Soma*, *Jakab Ödön*, *Martos Ferencz*, *Bosnyák Zoltán*, stb. kik egy két eredeti szindarabjukkal megmutatták, hogy hivatva volnának szinírodalmunkat föllendíteni; s a jövő tán meg is hozza a magyar szinírodalom ez óhajtott feltámadását. Egyelőre azonban csak lázadtan, utközben lihegve halad, a korunkat visszatükröző szinírodalmunk Mert az utolsó évtizedekben több kevesebb sikerrel szinírekerült pár irodalmi értékű eredeti darabbal s azokban ujonnan teremtett típusokkal, még nagyon messze vagyunk attól, hogy azt mondassuk, miszerint szinírodalmunk a magyar, uri társadalmi életünknek vagy a teljes és igaz ember ábrázolásának, s a valódi életnek visszatükrözője.

Mondhatnók, hogy *Csiky Gergely*vel 1891-ben bevégződött az eredeti magyar sziníroda-

lom és azóta pár kiválóbb szindarabot leszámítva szinírodalmunk teljesen pang.

A magyar szinírodalom helyett idegenből főleg francziaktól, azoknak is nagyon kétes hírű szinízaiból importált, minden irodalmi érteken s minden izlésen alul álló, szindarabnak nevezett valami, de irodalmilag meghatározhatlan műfaj uralja szinpadjainkat; melyeket remélhetőleg csak a piros szinlapok fognak a boldog utókornak megőrizni.

Szinírodalmunk története pedig, ezeknek uralmáról, mint valami átkos korszakról emlékezik meg; mely a magyar szinírodalmat egészséges fejlődésében évtizedekre megakasztotta.

De nemcsak ezek, hanem az idegenből átlántalt komoly irányú és becsü drámák és szindarabok is benítőlag hatnak szinírodalmunkra, mert ezen idegen szellem utánzása következtében az ujjabbkori eredeti szindarabjaink is levetkőzték jellegzetes magyar voltukat. Pedig *Csiky*ig szinírodalmunknak és színészetünknek is éppen az volt legnagyobb érdeme, hogy önmagában, honi talajon fejlődött ki.

Az ujjabbkori jobbnak jelzett szinpadí termékekben is azonban, egy-két tipikusabb magyar alakon kívül: magyar gondolkodás-mód, magyar érzés, magyar génius, még a legnagyobb akarattal sem fedezhető fel. S még a jobbnak ismert szindarabjaink is alig mondhatók másnak, mint külföldi thémák ismétlésének, magyar mezbe való öltöztetésének idegen minták utánzásának úgy, hogy joggal azt mondhatjuk jelenkori szinírodalmunk csak nyelvre magyar, minden egyéb idegen.

(Vége. köv.)

járt a más hulláján át! A természetbölcselek ezt a létért küzdelemnek nevezik.

Szép, de annak, aki ezer sebből vérzik, aki szenved, aki bánkodik, nem enyhíti a fájdalmait, nem oszlatja el csüggedését és nem tartja vissza a kétségbeeséstől.

Az, hogy egy vak, kérlelhetlen törvény rabjai vagyunk, hogy sorsunk egy a puhányval — ez nem vigasz az élet lelki szenvedéseiben.

Vigaszt csak az a hit adhat, hogy a természet vak és kérlelhetetlennek látszó törvényeit és az emberi sorsot magasabb, tudatosan működő tényező intézi, — az Isten!

Vigaszt csak az nyújthat az élet kálvária-járásában, ha kínos vánszorgásunkban és vergődésünkben észrevesszük az utszéli virágokat is; ha a körülöttünk folyó hajsza, tülekedés örült lármájában meghalljuk a madárdalt s a természet harmonikus zsongását is; ha mindabból, a mi életben rut, piszkos, undorító, kicsinyes, ahoz tudunk menekülni, ami egyedül igazán nagy, igazán felemelő és örökké szép — a természethez; és ha — amikor leereszkednek reánk az árnyak — tudjuk, érezzük, hogy végső utunkig elkísér, ha mindjárt csak egyetlen és réveteg, de tiszta, fénylő napsugár!

A beszédet zajos tapsok jutalmazták.

Fess honvédfőhadnagy egyenruha csillant meg a felolvasó asztalnál: Kovács József főhadnagy, a honvédhadapródiskola tanára lépett a közönség elé s a magyar szinköltészetéről tartott szellemes, ügyes, alaposan átgondolt, vonzó előadást. Találó észrevételei, a modern színház teljes ismeretéről tanuskodó fejtegetései nagy tetszést keltek.

A felolvasást a közönség viharos tapsokkal jutalmazta; előadásának kivonatát tárczarovatunkban közöljük.

Utolsó felolvasó volt Lovassy Andor, aki a bihari emlékekkel szórakoztatta a közönséget.

Kedves, humoros históriái az ő közvetlen, vonzó előadásában nem egyszer harsány derűtséget keltek. Az Erdélyből látogatóba hazatért író, egykor kedvenc helyi humoristáját a közönség igazi szeretettel üdvözölte.

## NAPROL-NAPRA.

### A kivándorlás.

#### II.

Hollandia tehát nem fegyverrel verte le az ellenséget, hanem idegenben, kivándorlás útján tanult fortélylyal. Akadtak hősök, akik az ellenséges hadseregen át bujkálva jutottak el a tenger-partig. Néhány baltacsapással víz alá merítették a hollandi lapályt s mint az ürgét öntötték ki az ellenséget a hazaföldről. A szétfutott nép, mint a vándormadár tavasszal napkeletről-napnyugatra, visszasietett hazájába. Ujra megindult a szélmalomok építése. Ujra termőföldd lett Hollandia. És ekkor történt, mint már az előző cikk is érintette befejező soraiban, az idegenben szerzett tapasztalatok érvényesítése. A templomok, iskolák építése, a kulturális és gazdasági föllendülés.

Hollandia tehát egészséges irányban érvényesítette az idegen hatást. Bizony a holland édesanya világít nevel gyermekéből. Csak hogy persze a szónak nem nyegle, hanem nagyon is üdvös, praktikus értelmében. A gyermek alig várja, hogy elvégezze iskoláit s mint matroz, mint háztulajdonos igyekszik beutazni a félvilágot.

A világlátott ifjában csodás hazaszeretet fejlődik ki. Boldog, ha otthon élő szeretteihez legalább meghonosításra érdemes növényt küldhet, ha hazája iparának, terményének új piacot

teremthet. Családi szégyenül tekintik, ha a család tagjai közül egy sem járt még távoleső tengereken, szárazföldön.

Vasárnap délutánonként felkeresik egymást, azok, akik a legkülönbözőbb világgrészekben éltek, dolgoztak együtt pár évig. Elbeszélgetnek a ma is ottlakó nép nyelvén. Az ily elbeszélő nem nevezik Hári Jánosnak. Hollandia népe nem hazudik. Egymás félrevezetése, megcsalása árán nem igyekszik meggazdagodni. A közügyet nem alacsonyítja le egyéni hasznot hajtó önző érdeké. A gyarmatok népét sem csigázza el. Nem sikkaszt, nem éjszakáz tényes kávéházakban, nem veszi el a kezelésére bizott pénzeket, nem áll meg ott a toronyóra s nem mutat ott minden óra másféle időt. Mégis van pénz. Nemzeti kölcsönöket ad. (Ugy tudom, nekünk is hitelez Hollandia.)

Ott az utcai járdát is felsurolják. A toronyokban harangjáték fejezi be az óraütéseket. Huszezernél több hajó közvetíti a kis országban a teher- és személyszállítást. A hollandi hölgy is visel ékszeri, mondják, hogy nagyon is sokat. De finom fátyollal takarja el.

A hollandi nép magas növésű, erőteljes, nyílt, becsületes jellemű. A telekezetek békesége példás.

A szélmalomnak ma is nagy a szerepe Hollandiában. Felhasználják őrlésre, kaszálók, legelők, szántóföldek öntözésére. Mélyebb lapályok csatornáiban tovább hajtja, lapátolja a meggyült, poshadásnak induló talajvizet. Hajtórőr az ipari készítményeknél. Sokba kerül minden szélmalom, mert nemcsak só, de ásvány, sőt fa sem található Hollandiában. Zaandam városkában mégis 400 ily szélmalom van. Pedig kevés az örölnivalójok, mert buzatermésüket a rozsda lepi meg.

Annál több a virághagyma, a krumpli. Virághagymájukat három világgrészekbe küldözik. Névnapi, lakodalmi összejöveteleik alkalmával a feltálat ételek egyike a tejfeles vagy tojásos krumpli. Beszélgetésük tárgya meg az, hogy a család távollevő tagjai melyik világgrészben járnak, laknak most.

A hajó- és vasutállomásokon a vörösszínű gömbölyű sajt oly garmadákban várja az elszállítást, mint a minő nálunk Kisvárda, Ujfejértó állomásán a káposztahegy.

Amsterdam kikötőjében kényelmesen elfér ezer hajó. Ezek ki és berakása csendben, láрма nélkül megy. A közraktárak mellé odaállhat a tengerjáró hajó, sőt egyik-másik udvar egy-egy külön kikötő. Brock nevű falucska fekszik a kis ország leggalacsonyabb pontján. Ezt a falut ezer szárra keresik fel évente az idegenek, hogy gyönyörködjenek az ott uralkodó tisztaságban az udvarokat, kerteket, köztereket elborító virágtömegben. Sem az idegen, sem a gyermek nem tépi ott, a sétaterek virágát. Sem a nyomor, sem a rábeszélés nem ösztönzi ott a népet a kivándorlásra, mégis mennek. Ám egy, két öt év múlva hazatérnek tapasztalattal, nyereséggel megrakodva.

A kereskedelem e nagy forgatagában az ipar, tudomány és művészet is előrehaladt. Leyden városáról szóljunk-e? Haarlem város képtára, 8000 sippal felszerelt orgonája, sok festőt és zenészt csalogat a városba. Itt van Koster János szobra, akiről szentül hiszi a hollandi nép, hogy a könyvnyomtatást ő találta fel.

A hollandi héring a földgömb összes héringjei közt legkelendőbb. Ennek oka: a kezelés tisztasága. A gyémántkőszőrösök száma nyolczszáz. Hájgyára van hatszáz. Koldus, kéregető, nincs egy sem. Az elesett szegényekről az állam, a község gondoskodik. A dolgozójuló kéregetőt nem segítik.

A kettős könyvvezetést nem az iskolában, de a családban tanulja meg a gyermek. A hollandi ifju nem arra büszke, hogy hány hajót, mennyi pénzt örökölt szüleitől, hanem hogy mennyit szerzett ő. A megtakarított pénzt nem odahaza őrzi, hanem elhelyezik Európa országaiban. Államtitok gyanánt hallhatjuk emlegetni, hogy államadóságunk kötvényeiből igen sok van elhelyezve Hollandiában.

Sokat irunk, beszélünk a közlekedés könnyítéséről. Lehetetlenségnek, feleslegesnek

mondjuk a harmadik hid építését Nagyváradon. Amsterdam kilenczven szigeten, czölöpökre van építve. Háromszáz hid szolgálja itt a közforgalmat. Nem a forgalom jövedelméből építnek hidat, hanem hidak építése által könnyítik, emelik a forgalmat.

A holland, flamand és friz, nem egy nép, de a hazaszereteten, munkában, a takarékságban egyetértők.

Ime, a kivándorlás szabadsága okossá, gazdaggá tett egy oly nemzetet, melynek földjét elborítással fenyegeti a tenger, mely elől háromszáz husz napon át takarja el a napfényt évente a köd.

A hazaszeretet emez apró hajszálaiból font kötél összetartóvá teszi a hollandi népet. Büszkéek ők az idegenben lakó hollandokra s arra törekszenek az otthonélők, hogy a távollakók is büszkéek lehessenek az otthon élőkre.

Udvaraik, köztereik mindmegannyi virágos kert. A virágot azonban nem a gomblyukban, sem a nők ruáján vagy hajában szeretik. Ott van a virágnak legjobb helye a sétaterek földjében, az udvarok szabad térségén. Az ország éghajlatának alig van évente negyven derült nappala. Mégis annyi virágot termel, hogy elhalmozza azzal Európát, Ázsiát, Amerikát. Nincs rá eset, hogy a hollandi gyermek a sétaterek virágját megtépje, megrongálja. Erre nem az iskola tanítja őket, hanem a család, a közérzet.

Iskoláikban nem száz gyermek felel meg egy kérdésre, hanem egy gyermek felel meg száz kérdésre. Nem a látszat, hanem a tudás számára tanítanak.

Nem az elkeseredett, elszegényedett, elzülött egyén indul Amerikába, hanem a földgömb távoleső pontjaira készül valamennyi.

Ott nem kivándorolnak, csak elutaznak. Nem akadályt gördítenek az elutazás elé, de azt elősegítik. Nem visz földet magával, még sem felejt el hazája iránti köteleit, nem kifizetetlen váltókat hagy maga után, de rendezett viszonyok között távozik.

Nem vágja el a visszatérés útját, sőt azt már az elindulás előtt renndezi. Nem szökve, de baráti és rokoni kézszerítések közt távozik. Nem kerül az idegen világgrészen az események és vára lan viszonyok forgatagába, nem is tér vissza fél év múlva teljesen letörötten, hanem igenis tapasztalatokban, anyagi javakban gazdagon. Ott nem menekülés a kivándorlás, hanem üzlet. Aki ehhez hajlammal nem bír, egyszerűen odahaza marad. Termeli a kendert, szöv a vásznat, csatorna vagy raktári munkássá lesz, sajtot készít, heringhalászatból él. Termelését készítményét majd eltovábbítja más.

Jó árut készít. A jó készítmény a föld minden pontján talál megrendelőkre.

A napokban a hollandi vászon minőségéről beszélgettünk. Kereskedőink büszkén állították a szepességi magyar vásznat a hollandi mellé. Sőt, a hollandi elé!

Egy utra tértünk — azonnal.

A szepességi mag arok: Hollandiából költöztek hajda hozzánk. A szebeni posztó, meg a szepességi vászon jó hire igen régi Hollandia feldjéről idemenekült nép hozta hozzánk a készítés titkát, a feldolgozó anyagot meg a jó magyar föld termette. Én nem kárhoziatom az iglói németet és a szebeni szász, ha lekesülve beszél Hollandiáról. Ott volt az ő hazája — valamikor.

Mások a holland viszonyok, mások a magyar viszonyok. Hanem azért, amint az itt előadottakból is nyilvánvaló, sok szép, praktikus, követendő dolgot tanulhat Magyarország Hollandiától.

Rátkay József.

## UJDONSÁGOK.

### TÁJÉKOZTATÓ.

**Márczius 22.** Kath. liceum bőjti estélye a főgimnáziumban este 6 órakor.  
**Április 5.** Kath. liceum bőjti estélye a főgimnáziumban este 6 órakor.  
**Május 5.** Kath. liceum estélye a főgimnáziumban este 6 órakor.

Tisztelettel kérjük vidéki előfizetőinket, hogy *ugy hátralékban levő, valamint a jelen negyedre szóló előfizetéseiket mielőbb beküldeni sziveskedjenek*, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

\* **Katholikus Liceum.** A Nagyváradi Katholikus Liceum csütörtöki estélyén *Némethy Gyula* dr szentszéki ülnök, teológiai tanár tart nagyszabású előadást, amelyet zeneszám előz meg. Az estély iránt nagy érdeklődés nyilvánul.

\* **Rendkívüli városi közgyűlés.** Nagyváradi város törvényhatósági bizottsága csütörtökön, márczius hó 22-én délután rendkívüli közgyűlést tart, amelyen a Sas és Zöldfa szállodák eladására vonatkozó szerződést, továbbá a villamostelep részére szükséges új 900 lóerős gépre beérkezett pályázatokat tárgyalják.

\* **A jövő évi választók összeírása.** A Curiai biráskodásról szóló törvény értelmében a következő évi választók névjegyzékének összeállítását márczius hónapban kell megkezdeni s április 15 ig befejezni. Ennek megfelelőleg Nagyváradi város központi választmánya tegnap délután ülést tartott, amelyen *Bordé Ferencz* elnöklete alatt *dr Hoványi Géza*, *dr Molnár Imre*, *Mezy Mihály*, *Sulyok István* és *dr Istvánfy István* előadó jegyző voltak jelen. Elsősorban megalakították a választók összeírására a küldöttségeket; és pedig Várad-Olaszi városrésze *dr Hoványi Géza* elnöklete alatt *dr Thury Kálmán* és *dr Medvigy Gábor* tagokból; — Várad-Ujvároson *Mezy Mihály* elnöklete alatt *Szokoly Tamás* és *dr Mihelyty Lajos* tagokból; — Váralja-Velenczén *Rádl Ödön* elnöklete alatt *dr Tóth Ferencz* és *Ullmann Sándor* tagokból. — A belügyminiszter az ex-lex folytán az összeírásra nézve akként rendelkezett, hogy a tárgyalást négy I, II, IV kereseti adók, föld-, ház- és tőkeamat-adó az 1905. évre is meglévén állapítva, ez alapon irandók össze a választók; a bizottsági tárgyalást igénylő III oszt. kereseti adók s a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok adója nem lévén a múlt évre megállapítva, tehát ezekre nézve az 1904. évi adó veendő alapul az összeírásnál. A miniszteri rendeletnek megfelelő eljárásra utasították az összeíró küldöttségeket. Tárgyalta a választmány még Hevesmegye azon átiratát, hogy a belügyminiszter fentebb ismertetett törvénytelen rendeletét elfogadja e Nagyváradi város központi választmánya s mily alapon készített el a jövő évi választók névjegyzékét? Értesítik Hevesmegyét, hogy kénszerűségből elfogadták a belügyminiszter rendelkezését s a szerint járnak el a névjegyzék összeállításánál.

\* **A városház építésének leszámolása.** A márczius havi közgyűlésen interpelláltak a polgármestert, hogy a városház építései leszámolását miért nem terjesztették még a közgyűlés elé. A főmérnök tegnap be-

terjesztette a tanácshoz a városi székház leszámolására vonatkozó iratait s a felülvizsgálatról felvett jegyzőkönyvet és kéri, hogy az építésre felügyelő bizottságot sürgősen hívja össze. A jegyzőkönyv szerint 50564 kor. 16 fillér hitel-tullépés van, tehát ennyivel került többbe a városház építése, mint az előirányzott összeg. *Ij. Rimanóczy Kálmán* vállalkozónak még 69220 kor. követelése van, amelyből a bizottság szerint 67347 kor. akadálytalanul folyósítható. A főmérnök előterjesztésében felemlíti, hogy a szokásos díjazás szerint az épület felülvizsgálatáért és a munkavezetésért 11255 K. 55 fillért kellett volna a városnak fizetni s mivel a város ezt saját közegével teljesítette s így az összeget megtakarította, javasolja s méltányosnak tartja, miszerint *Csordacsics Ferencz* városi építőmesternek 1000 korona jutalmat adjon a város.

\* **Zichy Mihály temetése.** Tegnap délután 3 órakor temették *Zichy Mihályt*. A temetésen hatalmas gyászoló közönség vett részt. Ott volt *Toszt Gyula* kultuszminiszter is. A szertartást *Stieber Vincze* terézvárosi apátplebános végezte. A sirba a tömérdek koszorú közül az anyaczárné s a család virágait tettek le, a többi koszorút a sirra helyezték s a csári pár koszorújával fődtek be.

\* **Aki a Szent László-templomra hagyta vagyonát.** Ezen czimen a Nagyváradi Napló vasárnapi száma cikket közöl mesebe illő tájékoztatással, költői kiszínezéssel és a kath. egyház elleni kirívó gyűlölettel. Nincs terünk rá czátolgatni e cikk fordításait. Csak egy pár megjegyzést teszünk. Teljesen légből kapott, hogy a püspökre hagyott volna csak egy fillért is. A koldusápolónál tett 300 koronás alapítványra kötötte ki, hogy ha apácák vezetése alól kivonnák az intézetet, a püspök határozza meg, hogy micsoda jótékony célra fordítsák azt. Nem valami ősi Mike családi vagyonról van szó, hanem egyrészt a püspök és káptalan hűséges szolgálatában szerzett vagyonról, másrészt a *Wágnerné* féle örökségről, amelyet *Wágnerné* intensiói szerint hagyományozott el az örökagyó. Semmitéle papszakácsnak nem jut belőle egy krajczár sem. Az a szegény asszony, akinek 400 koronát hagyott, haláláig ápolta azt, akivel rokonai nem törődtek. Különben egy kucsébernek a tisztes feleisége. A Szent László-templomnak hagyott összeg legfeljebb négy-öt ezer forint, a hagyaték pedig maximum 11000 forint. Végül még egy megjegyzést. Ha az a szegény asszony, kit holta napjáig a püspök és káptalan segélyezett, vagyonát a debreczeni kollégiumra, vagy a zsidó imaházra hagyta volna — nemes lélek lenne a N. N. szemében, de mert kath. templomra és jótékony intézetekre hagyta — örjögő, bornírt fanatikus. Köszönöm zsidó, hogy erre megtanítottál.

\* **A városi tisztviselők fizetése-melése.** A városi tanács az elmúlt héten tárgyalta a városi tisztviselők fizetésrendezésére vonatkozó javaslatot. Az eszközölt módosításhoz képest újból kidolgozták a javaslatot s ma, kedden délután a tanács újból tárgyalás alá veszi.

\* **A Kossuth szoborra.** A nagyváradi községi polgári leányiskola 1906 évi márczius hó 15-én a Kossuth szobor javára tartott ünnepségen felülfizettek: *Fleischhacker Gyula* 3, *Tulyok István* 2, N. N. 2. *Dr Dániel Lajos* 1, *Schwartz Ferencz* 1, *Lichtmann Mór* 1, *Löbl Ilona* 1, *Simonyi Ernő* 1, *Várad Mór* 1, *May Bubi* 1, N. N. 1. N. N. 140, *Frankl Andor* 0.60, *Heimann Ottó* 0.60, N. N. (C. F. O. 0.40,

H. y. 0.20, összesen 21.70 K. Az összeget halás köszönettel nyugtázta és rendeltetése helyére juttatja. özvegy *Rechné Bauer Zsófia* igazgatónő.

\* **A Sas és Zöldfa eladására vonatkozó szerződés.** A jogügyi szakbizottság, a szombati ülés megállapodásához képest, tegnap délután újból összeült, hogy a Sas és Zöldfa eladására vonatkozó szerződést, a módosítások figyelembe vételével újból tárgyalja, illetve hitelesítse. Pontonként olvasták fel a szerződést. A jogügyi bizottság azon módosítását, hogy ez évi augusztus hó 1 én csak a vételár részletének kifizetése után kezdhetik meg a Sas lebontását, s ezt telekkönyvileg is biztosítják, mellőzték, ami ellen *dr Hoványi Gyula* külön véleményt jelentett be. A szerződés azon pontja ellen pedig, hogy úgy a vételár kinem fizetése, mint az építkezésre vonatkozó részletek be nem tartása esetén a befizetett összeg elvesz és az ingatlanok visszaszállnak a városra, s hogy ez telekkönyvileg bekebeleztesse, *dr Berkovits Ferencz* és *Schütz Albert* szólaltak fel, olyan értelemben, hogy ez csak a Sasra vonatkozik. A bizottság azonban fenntartotta előbbi álláspontját. A szerződést ma, kedden tárgyalja a tanács mint állandó választmány s sokszorosítás után még a csütörtöki rendkívüli közgyűlés előtt megküldik a városatyáknak. Az érdeklődés ezuttal már megcsappant a jogügyi bizottságban s a tanácskozáson csak *Dus László* elnök, *dr Hoványi Gyula*, *Tóth Márton*, *dr Gyémánt Jenő*, *Schütz Albert*, *dr Berkovits Ferencz*, *Köszeghy József* és *Mihelyi Adolf* voltak jelen.

\* **A hiányos mű.** Egyik nem éppen filozemita érzésű fiatal ur bemegy egy izr. ur könyvkereskedésébe. Az izr. segéd kedélyes mosollyal köszönti.

— Ásszolgája, doktor ur. Van egy kitűnő új munkánk. Ujdonság. Remekmű. Mészassék csak megvenni. Doktor urnak való.

— Na, hadd lám. Mi a czime?

A segéd még szélesebben mosolygott.

— A zsidók története, könyörgöm.

A nem éppen filozemita ur szintén mosolygott.

— Tudja barátom, én hiányos munkát nem veszek. Hanem ha az a bizonyos történet *be volna fejezve*, higgye el, kész örömet megvárolnám.

\* **Halálos verekedés.** Bezneyi tudósítónk jelenti, ott tegnap halálessel végződött verekedés történt. A bezneyi lakosság, mint a legtöbb falu népe a vasárnapot a korcsmában szokta belejezni. *Popa Mihály* és *Márk János* e szokástól eltérőleg a héttői napot is boros poharakkal kezdték meg. Az átlumpolt nap és éjszaka végre is a virtuskodás terére vitte a két embert. Verekedéssé fajult a tréfa. *Márk János* erősen ittas állapotban oly erősen találta *Popa Mihályt* botjával megütni, hogy az szörnyet hait. Az esetről azonnal értesítették a királyi ügyészséget, mely a vizsgálat megindítását rendelte el. Debreczeni *József* vizsgálóbíró lett megbízva ez ügygel. Ma reggel ki is szállott a helyszínre, hol az agyonvert embert fel fogják boncolni. *Márk Jánost* a csendőrség letartóztatta s kihallgatás után átadja a királyi ügyészségnek.

\* **Kivándorlók.** Három munkásember járt tegnap a megyeházán. Egy idős ötven es hatvan év közt lehetett s két fiatal erőteljű duzzadó ember. Pelbáthidáról jöttek s mennek Amerikába. Ott könnyebb az élet, jobban fizetik a munkást, biztosítva van a lét. Szegény emberek, van néhány száz koronájuk s van hozzá egy öreg ember ki a maga munkájából z ujjvilágban is csak öreg lesz s a megélhetés még nehezebb és van két fiatal erő, kire gyönyör volt nézni. Ezek a fiatal emberek, ha tudnák, hogy erejüket Amerika bányái kifogják szivni s elpusztulva kerülnek vissza. Mert azért mennek ki, hogy itt nehéz a munka s ők

gazdagok akarnak lenni. Pedig a szerencse nem kísér minden kívándorlót és különösen nem a magyar kívándorlókat.

\* **Rendőri hírek.** *Öngyilkosság.* András János helyi születésű 61 éves, állás nélkül levő szürszabósegéd ma délelőtt 10 óra tájban Szent János u. 70 sz. a. lakásán az ajtófélfára zsebkendővel felakasztotta magát. Mire tettét az udvaron foglalatokodó 81 éves anyja észre vette, kiszendvedett. Zilahy Antal r. írnok a helyszínen megállapította, hogy öngyilkosság oka egyrészt a nyomor, másrészt pedig az, hogy András 3 hónappal ezelőtt elhalt felesége után buslakodott, s buskomorsága is meg érlelte benne a sötét, elhatározást. Az öngyilkos segédet beszállították a hullaházba. — *Hűtlen hetes.* Stark Gyula el-mi iskolai igazgató tanító tegnapelőtt 20 koronát adott át G. Karácsony József nevű hetesének azzal, hogy ez Czeglédy hentesüzletéből húst vásároljon. A hű hetes meglepett a pénzzel. Az éjszaka egy kétes hírű kocsmában nagy verekedés vala és innét előhívták a rendőrök a nap bősét, az ittas G. Karácsonyt lezárták. Ma az ügyészségre kísérték.

\* **Egy szélhámos ellen.** Hónapok óta se gálykéréssel zsarolja az előljárókat egy aradi illetőségű Pura István munkás. A segélyeket Arad közönségének kell megfizetnie. E kiadásoktól szabadulandó átiratot intézett Arad törvényhatósága minden város és megye törvényhatóságához, hogy Pura István görögkelti vallásu negyven éves aradi illetőségű munkásnak semmi néven nevezendő segélyt ne nyújtson, mivel Arad törvényhatósága azt megtéríteni nem fogja. Az átirat tegnap érkezett meg Biharvármegye törvényhatóságához.

\* **A rendőrség és a samár.** Egyik előnyösen ismert városi rendőr az elmúlt éjjel a Pannonia-kávéház előtt éppen abban a pillanatban esipett fűön egy már előzőleg ott ólalkodó szürke kanca szamarat, midőn a Pannoniába be akart surranni. A termetes rendőr a tettenért delikvenst a rendőrségre vonszolta, hol az éjjeli ő yeletes rendőrlisztviselő nyomban maga elé állította, azonban az a kiéteire vonatkozó minden felvilágosítást megtagadott. Ezek után a makacs samár a lovásztéri csarnok egyik különálló pavilonjában helyzetett el s ha nyolcz nap alatt nem akad gazdája, el fog árvereztetni.

## Nem gyárilag!

hanem elsőrangú cipészek által készített  
cipők, valódi angol és ita-féle  
kalapok, fehérneműk, esőkabátok  
legolcsóbban

**REICHARD áruháza cégnél**  
szerezhetők be.

Egyedüli raktár **PICHLER ANTAL**cs.  
és kir. kalapgyáros készítményeiből.

x Van szerencsém a n. é. közönség tudomására hozni, hogy előre haladott idény folytán a még mindig *dus választékban* meglevő *valódi angol és scot téli divat szövetimet mélyen leszállított árban bocsátom áruba.* Kívánatra azon előnyt is nyújtom, hogy t. vevőimnek a bevásárolt anyagot *saját szabászi termemben a legdivatosabb fazonokban* és remek kivitelben nagyon jutányosan feldolgoztatom. Már egy próbavásárlás után is meggyőződhet bárki, mily figyelmesen és előnyösen lesz nálam kiszolgálva. Kiváló tisztelettel:  
Teszler Simon, posztó nagykereskedő  
Zöldfa-utca 33.

## TANÜGY.

### Az olvasástanítás tanfolyama.

Minden tanító tudja, d: a laikusnak is könnyű belátni azt, hogy a tanításban nemcsak az a fontos, mit hogyan tanítjuk. S ha igaz ez a tanításra vonatkoztatva általánosságban, legnagyobb jelentőségű a tanításnak kezdetén, mikor a gyermek először lép át az iskola küszöbét, hogy hozzá fogjon a rendszeres tanulás nagy munkájához.

A szülőihajlék térbeli távolsága az iskolától nem nagy, ez időkülönbség és igen kevés abban, hogy tegnap még szabadon, gond nélkül futkosott a gyermek sma iskolában, van: de lélektani tekintetben széles és mély űrön halad át a kezdő iskoláztatás korában a gyermek. A tanítás módszerének feladata, hogy a két part között könnyű átjárót létesítsen, széles hidat verjen, amelyben a gyermeki lélek rázkódtatás nélkül jusson keresztül. Ne a tátongó mélységet lássa, hanem a tulsó parton mosolygó űde virágokat, nehogy elveszítse kedvét a tanulástól mielőtt azt igazán megismerhette és megszerethette volna.

Minő lelki funkcióit, szellemi munkát végez a gyermek midőn olvasni tanul, azt nem akarom itt fejtegetni. Csak egyik neves paedagogus azon állítását hozom fel, hogy a lélek erőitől a 3-4 éves jogász tanulmányai nem kívánnak oly intenzív munkálkodást, mint mikor a 6 éves gyermek olvasni tanul. Tehát az olvasás tanításának megkönnyítésére irányuló törekvések nemcsak jogosultak, hanem elismerésre méltóak s az itt elért eredményeket fel nem használni, nem értékesíteni nemcsak mulasztás, hanem hiba, bűn volna. Ez a szempont vezette Nagyvárad város iskolaszékét, midőn legutóbbi gyűlésén hozzájárult ahhoz, hogy Horváth István iskolaszéki jegyző az olvasástanítás eddig elért vívmányainak gyakorlati bemutatására tanfolyamot szervezhessen, amelyen az érdeklődő szülőknek is alkalmat ad hogy a tanítás műhelyébe, az iskola belételebe betekinthesse, szorosabbá téve ezáltal a kapcsolatot a család és iskola között.

Ami annak válik legnagyobb javára, kit család és iskola, szülő és tanító örökös gondolat vezet, támogat és készít elő a nagy életküzdelemre: a gyermeknek, a tanulónak.

A tanfolyamra vonatkozó tájékoztatást a következőkben adjuk:

1. A tanfolyam teljesen díjmentes és f. é. április 2-től június 2-ig tart, naponként fél 11 órától fél 12-ig.

2. Helye: az olasz Tisza Kálmán-téri közs. el. leányiskola I. oszt. tanterme.

3. A tanfolyamra felvehető 40-50 gyermek — fiú és leány vegyesen — aki iskolába még nem járt, olvasni nem tud és csak most lép az iskolaköteles korbba, tehát akik körülbelül az 1899 szept. 1-től 1900 aug. 31-ig terjedő évben születtek.

4. A tanfolyam a községi iskolaszék ellenőrzése alatt áll. A felvett gyermekek legközelebbi hozzátartozói — szülők, testvérek — szabad megjelenéssel bírnak s a tanítást más érdeklődők is megtekinthetik.

5. A beiratást a tanfolyam vezetője Horváth István a községi iskolaszék jegyzője végzi máttól kezdve naponként d. e. 11-12 óráig. (Városháza, II. em. 23. ajtó.) Jelentkezni lehet a Tisza-Kálmán-téri községi elemi leányiskola igazgatóságánál is naponként d. e. 10 órától.

## SZINHÁZ.

### Heti műsor.

Kedd: Gyurkovics leányok.  
Szerda: Othello. (Peterdi jubileuma).  
Csütörtök d. u.: Elektra (ifjúsági előadás.)  
este: Gül Baba (Aradi Aranka)  
Péntek: Kültelki herczegnő.  
Szombat: Cirano de Bergerac.  
Vasárnap: Gül Baba.

## IRODALOM.

### A bérmlás előmunkálatai.

Irta: Mellau István főreáliskolai hittanár. Kis nyolczadrét. 61 oldal. A szerző sajátja. Nagyvárad, Szent László-nyomda. Ára 80 fillér.

A prudencia pantorális szempontjából kiválóan becses munka, értékes füzetke az, amelyről itt írunk. A megerősítés szentségére szolgáló előkészítés vesződséges, bonyodalmas, szövevényes munkáját kívánja megkönnyíteni, főként a lelkészkezdő papság szempontjából. Evégre népszerű alapon, helyenkint k tekizáló hangon tárgyalja a rövid, tartalmas bevezető sorok után a bérmlási előkészületet öt részre osztva, amelyek: I. Ki bérmlálhat? II. Ki lehet bérmaszülő? III. Milyen külső intézkedések szükségesek bérmláskor? IV. Bérmlásra mit miképen tanítsunk? V. Melyek a bérmlás hatásai?

Az egyes fejezetek a czimben fölvetett kérdésre tüzetes, kimerítő választ adnak. — Preventív intézkedések tekintetében nyújt fölvilágosítást az első két fejezet, amelynek praktikus haszna nyilvánvalóan szembeszökő. A harmadik fejezet a bérmlás kiszolgáltatását tárgyalja, kezdve a főpásztor érkezésével, végig a kiszolgáltatását kísérel s egyuttal az egész akust befejező áldásig.

A negyedik rész a bérmlándók templomi, iskolai preparálásával foglalkozik. A bérmlándók oktatására alkalmas módszerül a szintetikust ajánlja, szemben a nagyobbára alkalmazásban levő analízissal. A bérmlás hatásairól szóló fejezet itt-ott költői lendületű s van benne kenetesség is. Nem annyi, hogy dagályossággá fajulna. A világrt sem. Hanem annyi, amennyi stilisztikai szempontból is, meg az olvasmány lelki impresszióit szem. előt tartsa is, egészséges, jóleső és szép.

A befejezés rekapitulációján kívül mintegy indokolása a füzetkének. Jónak látjuk ezt az indokolást a már előadottakhoz képest kidomborítani. Amiket a kis könyv elmond, nem kívánnak az ujság yomatékával fellépni. Hiszen ismert elemi dolog. A nehézség azonban éppen ezeknek az elemi ismereteknek közlésében ezeknek az elemi intézkedéseknek fogantatásában van. Nos, ez a kis ópus nem akar mást, mint ezeket az ismereteket kommentálni, tanításukban és a bérmlás liturgiája körül annak a lelkészkezdő papságot illető részében jóindulatu direktívát, segédkezet nyújtani. Távol minden tudakosságtól, kompilációktól, nagyképűségtől. Ezt kell figyelembe vennie, aki a munkát élvezettel, ami fő — tanulsággal, gyakorlati haszonnal kívánja olvasni. Legyen az akár lelkipásztor, akár bérmaszülő, vagy bérmlándó.

A könyv stílusa keresetlenül egyszerű. Főczélja, hogy nagyon világos, könnyen érthető legyen. A czélt el is éri minden sorában. Meg kell dicsérnünk a szerző gondos forrástanulmányát is; ami nincs az eredetiség rovására.

A technikai kiállítást lapunk *Szent László-nyomdája* végezte. Gondosan, izlésesen, csinosan. Tiszta nyomás, jó öreg betűk.

Még egy megjegyzést. Mellau Istvánt büszkén valljuk fegyvertársunknak azon egyre nagyobb lendülettel, biztatóbb eredménnyel haladó küzdelemnek irányításában, amelyet egyházmegyeszerte vivünk üdvös modern fegyverekkel a keresztiény megújodásért. Látnivaló mégis, hogy a legszigorubb objektivitás hangján foglalkoztunk munkájával. A pajtáskodás nekünk nem kenyerünk. Egyet mégis a szív őszinte hangján kívánunk. A derék füzetke minél s. élesebb körű elterjedését országszerte. Ehhez annál több a reményünk miután a könyv idejekorán, a püspöki bérmláskörutakat jóval megelőzőleg jelent meg.

Dr. H. L.

## NYILTTÉR.

**Butor**

A Preisz Mihály és Fia  
csődtömegéből  
meglevő BUTOROKAT meg-  
vettem, és

leltári árban árusítom.

Nagy Sándor-utca 4. sz. a.

Tisztelettel

**Büchler Márton.**

Telefonszám az egész megyére 626.

## EGYESÜLETEK.

**Bőjtői mozaikok.**

A Nagyváradai Katolikus Legényegyesület vasárnap tartotta harmadik nagybőjtői előadását. Ezúttal *Lindenberger János* dr. teológiai tanár előadása oktatta és gyönyörködtette a hallgatóságot. *Bőjtői mozaikok* címen az őskeresztények életéből a mélyen vallásos lélek csodálatos gyöngédségével megrajzolt képeket állított hallgatósága elé. A katakombák megható világa, az első keresztények bámulatos hithűsége és szeretetük, bizalmuk az Eucharisziában, mind fénkölt, tiszta, kedves kép, amelyet az előadó oly könnyű kézzel rajzolt meg s oly átérző szívvvel adott elő. Az előadás, amely a kedves ideálizmussal nagyon maradandó hatást tett a közönségre. Még lesz rá alkalmunk a nagy-

bőjt előrehaladottabb időszakában, hogy az előadást lapunkban egész terjedelmében leközzöljük. Az előadást megelőzőleg *Popity János* ügyvédjelölt szavalt általános tetszés között. Nagyon jó alakítást nyújtott. Előadás után az egyesületi dalárda énekelt hazafias dalokat.

**Igazságszolgáltatás.**

**Eötvös Bálintot letartóztatták.** *Eötvös Bálint* dr. ügyvédet, volt országgyűlési képviselőt az ügyészség parancsára a rendőrség tegnap reggel letartóztatta. Délben átkísérték az ügyészség fogházába. Eötvös ráakarta birni *Grünsberger Gyula* állásnélküli magántisztviselőt, hogy leveleket hamisítson, amelyek az ellene folyamatban levő bűnyűgyben szereplő tanuk vallomását megdöntsék s a királyi tábla ez alapon a holnapra, e hó 21-ére kitűzött tárgyaláson fölmentse. *Grünsberger*, a kinek Eötvös állást ígért, bele is ment a dologba. Később meghasonlottak. Eötvös, hogy elejét vegye *Grünsberger* esetleges feljelentését, zsarolás és csúllás címén tett ellene följelentést, amely azonban visszafelé sült el. Eötvöst *Grünsberger* vallomása folytán letartóztatták.

## KÖZGAZDASÁG.

**A gabonatőzsde határideje.**

Budapest, márcz. 19.

Buza okt. — — — —	16'82
Rozs okt.-re — — — —	17'12
Tengeri április 1906 — — — —	14'—
Zab ápr.-ra — — — —	13'64
Repeze aug.-ra — — — —	—'—

**Alaptőke emelés.** Mint értesülünk, a központi takarékpénztár részvénytársaság, üzletkörünek fokozatos emelkedésére tekintettel 500.000 korona részvénytőkét egy millió koronára fogja felemelni. Az igazgatóság erre vonatkozó javaslatát folyó év ápr. 8-án tartandó rendkívüli közgyűlésen fogja előterjeszteni; arról is értesülünk, hogy az 500.000 korona új részvény jegyzése biztosítva van.

A szerkesztésért felelős:

**Dr. VUCKIÓCS GYULA.**

## A pesti hazai első takarékpénztár

egyesület ujonnan kibocsátott nyeremény-  
kötvényei fix ár mellett vásárolhatók a

Nagyváradai Takarékpénztárban  
és arra darabonként 125 k.

→☞ kölesönt nyujt. ☜→



Uj üzlet!

Uj üzlet!

## Megnyilt Kálmán Fe rencz

férfi- és fiu-ruha

nagyáruháza

Fő-utca 5. sz.

Czillér áruháza mellett.

Modern, mesteri szabásu,

kiválóan tartós

## férfi- és fiu-ruhák

mérsékelt szabott

árak mellett vásárolhatók.

## Különlegességek

gyermekruhák

és felöltőkben.

## Nagy raktár

## gyász-ruhákban.



## Hirdetés.

A **NAGYVÁRADI HITELBANK** részvénytársaság. (Kossuth Lajos-utca 10. sz.)

Elfogad betéteket.

Legalább 3 hónap elhelyezett összeg után **5%-os kamatot fizet.**

Leszámitol váltókat.

Előleg ad: értékpapírokra, ékszerekre és terményekre.

Jelzálog kölcsönt nyújt: házakra és földbirtokra.

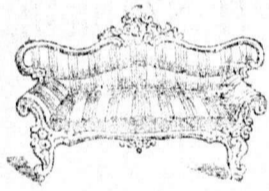
*Az igazgatóság.*

A butorvásárlók figyelmébe.

Olasó

# bútor

gyári árban, kezeség mellett



háló-, ebédlő-, szalon- és konyha berendezések, valamint az egyes butordarabok a

**Magyar Műbútorgyár**

részvénytársaságnál

Nagyváradon, Fő u. elején.

Ipari és kereskedelmi vezető:

**PORJESZ HERMAN.**

Teljes lakás-, szálloda- és kávéház-berendezések ipari vállalata. — Kívánatra tervek és költségvetések.

Telefon 421 szám

## TÖRT SZÁMOK

TANÍTÁSA ÉS TANULÁSA

középiskolába készülő tanulók, kisiparosok és kisgazdák számára.

Irtá: **RÁTKAY JÓZSEF.**

Kapható a

Szent László nyomdában.

Szilágyi Dezső utca 5. sz.

Ára 20 fillér.

Videkre 25 fillér előleges beküldése mellett bérmentesen küldelik meg.

## Pesti hazai takarékpénztári sorsjegyeket eladunk már most.

Készpénzért a napiárban.

Letétre való vételnél napi áron számítjuk és elegendő, ha a vevő a vételnél 30 koronát lefizet, a hátralékot tetszés szerinti részletekben törleszti.

A letétre való vételnél a játékjog a vevőt illeti.

## Központi Takarékpénztár r.-társaság.

Szilágyi Dezső-utca. (Adorján-ház).

1512.

## Pesti hazai első takarékpénztár sorsjegyeket

napi árban elad s ezen sorsjegyekre magas összegű

kölcsönöket nyújt

a legelőnyösebb feltételek mellett a

Poigári Takarékpénztár részvénytársaság

Nagyvárad, Kossuth-utca.

## Pesti hazai első takarékpénztár sorsjegyeket

napi árfolyam mellett

eladunk.

Biharmegyei takarékpénztár

Kossuth-utca.